

تأثیر نماگر شروع کسب و کار بانک جهانی در بهبود وضعیت ایران

سید محمد حسینی^۱،

۴

mohammadhosseini351@gmail.cim

چکیده:

پروژه انجام کسب و کار بانک جهانی با بررسی ۱۱ نماگر در ۱۹۰ کشور جهان، وضعیت هر کشور را به لحاظ محیط حقوقی و اداری کسب و کار رصد کرده و در مقایسه با سایر کشورها در گزارش سالیانه منتشر می کند. «شروع یک کسب و کار» یکی از نماگرهایی است که در این گزارش مورد بررسی قرار می گیرد. نتایج این نماگر، سهولت شروع کسب و کار در یک اقتصاد را از طریق ثبت تمام مراحل و همچنین زمان و هزینه هایی که بطور رسمی برای ثبت یک شرکت مورد نیاز است و یا بطور معمول در عمل توسط یک کارآفرین برای راه اندازی رسمی یک کسب و کار صرف میشود تا یک فعالیت صنعتی یا تجاری بصورت عملیاتی آغاز شود را اندازه گیری میکند. این پروژه همچنین حداقل سرمایه ای که شرکتهای باید قبل از ثبت (و یا در یک فاصله زمانی سه ماهه) واریز کنند را ثبت میکند. بررسی نماگر شروع کسب و کار، ضمن کمک به شناسایی ریشه های موانع، توصیه هایی به سیاستگذاران در طراحی اصلاحات و تسهیل کسب و کار ارائه میکند. کلیه کشورها برای ایجاد فضای کسب و کار توسط فعالان اقتصادی تلاش می کنند و اقدامات اصلاحی زیادی برای تحقق آن انجام می دهند. بدیهی است هرچه این مراحل مشکل تر و پیچیده تر و پر هزینه تر باشند، انگیزه افراد و اشخاص حقیقی و حقوقی برای انجام و گسترش فعالیتها کمتر می گردد. از این رو در این مقاله با استفاده از روش کتابخانه ای و پیمایشی مجموعه ای از راهکارها و پیشنهاد های اصلاح، حذف یا وضع، قوانین، مقررات و رویه های اجرایی به منظور ارتقاء جایگاه ایران در این زمینه ارائه شده است.

کلمات کلیدی: شروع کسب و کار، بانک جهانی، ثبت شرکت

مقدمه:

همواره شناخت صحیح فضای موجود میتواند زمینه را برای تحلیل و بررسی موانع و یا ارائه راهکار جهت ارتقاء وضعیت مورد نظر فراهم آورد. این موضوع موجب ایجاد توانمندی جهت انجام مقایسه این فضا با موارد مشابه را نیز در اختیار قرار می دهد. در این راستا بانک جهانی به منظور شناخت و تحلیل هر چه بیشتر محیط کسب و کار در کشورهای جهان، پروژه انجام کسب و کار را متناسب با دوره فعالیت یک بنگاه کوچک و متوسط از سال ۲۰۰۴ در دستور کار خود قرار داده و در آن قوانین و مقررات کشورهای مختلف، را با هدف، یافتن محدودیت ها و موانعی که باعث جلوگیری از فعالیتهای روان تجاری میشود، مورد بررسی قرار داده است. هر اندازه موانع ورود قانونی و رسمی به حوزه فعالیت های اقتصادی کمتر باشد، ایجاد شرکت در سایه حمایت های قانونی افزایش می یابد. در سال های گذشته رتبه بین المللی کشور در نماگر شروع یک کسب و کار با فراز و نشیبهایی روبرو بوده به گونه ای که از رتبه ۸۲ در سال ۲۰۱۵ به رتبه ۹۷ در سال ۲۰۱۶ و یا یک سیر نزولی به رتبه ۱۰۲ در سال ۲۰۱۷ تنزل کرده است. در آخرین گزارش پروژه کسب و کار (۲۰۱۸)، کشور ایران در نماگر شروع کسب و کار دوباره به جایگاه ۹۷ از میان ۱۹۰ کشور موجود قرار داده شده است. این تحقیق به بررسی نماگر شروع کسب و کار می پردازد و سئوالات اصلی و فرعی این پژوهش به شرح زیر است.

سؤال اصلی: چه تغییراتی در قوانین، مقررات و رویه های اجرایی لازم است تا کشور ایران در نماگر شروع یک کسب و کار بانک جهانی به جایگاه مورد نظر در سند چشم انداز برسد. با فرض اینکه شرایط سایر کشورها بر اساس گزارش سال ۲۰۱۸ بانک جهانی در این نماگر ثابت بماند

سؤال فرعی ۱- وضعیت ایران در مقایسه با کشورهای جهان در نماگر مورد بررسی چگونه است؟

سؤال فرعی ۲- وضعیت ایران در مقایسه با کشورهای سند چشم انداز در نماگر مورد بررسی چگونه است؟

روش تحقیق: برای پاسخ به سوالات فوق، از بررسی اسناد، سایت بانک جهانی و مقایسه با سایر کشورها در منطقه یا جهان که رتبه های برتر را در این نماگر از آن خود کرده اند استفاده میشود.

در این تحقیق پس از مروری کوتاه بر روش شناسی بانک جهانی در تهیه و تدوین نماگر شروع کسب و کار، به جایگاه ایران در مقایسه با کشورهای منطقه سند چشم انداز و جهان در این نماگر پرداخته خواهد شد و با مقایسه شرایط رقابتی بین المللی پیشنهادها و راهکارهای قانونی، مقرراتی و اجرایی جهت دستیابی به رتبه اول منطقه و بهبود رتبه کشور در سطح جهان تشریح خواهد شد.

^۱ - مدیر مرکز تحقیقات اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی مازندران

روش شناسی تدوین نماگر شروع یک کسب و کار: پروژه انجام کسب و کار، سهولت شروع کسب و کار در یک اقتصاد را از طریق ثبت تمامی مراحل و همچنین زمان و هزینه ای که بطور رسمی یک کسب و کار انجام میشود تا یک فعالیت صنعتی یا تجاری بصورت عملی آغاز شود را اندازه گیری می کند این پروژه همچنین حداقل سرمایه ای که شرکت ها باید قبل از ثبت (و یا در یک بازه سه ماهه) واریز شده باشد را ثبت می کند. برای اینکه داده ها بین اقتصاد های مورد بررسی قابل مقایسه باشند چند فرض را در مورد کسب و کار و مراحل آن به کار گرفته است. بر اساس این مفروضات کارآفرین به سادگی به همه اطلاعات دسترسی دارد و هیچ تماس قبلی با مقامات نداشته است. همچنین فرض بر این است که کارآفرین هیچ رشوه ای پرداخت نمی کند. زمان، هزینه و مراحل شروع کسب و کار از طریق ثبت یک شرکت کوچک و معمولی (مسئولیت محدود) که فاقد پیچیدگی فراوان است، محاسبه می کند. اگر بیشتر از یک نوع شرکت در اقتصاد یک کشور وجود دارد پروژه کسب و کار نوع شرکتی که در آن کشور کاربرد بیشتری دارد و با استقبال بیشتری روبرو میشود را انتخاب می کند.

- شرکت در بزرگترین شهر تجاری کشور فعالیت می کند.
- ۱۰۰ درصد شرکا اهل آن کشور و ۵ شریک دارند و هیچکدام از آنها شخصیت حقوقی نمی باشند.
- مدت زمان مورد نیاز برای تکمیل هر یک از مراحل (بر حسب روز تقویمی)
- بدون احتساب مدت زمانی که صرف جمع آوری اطلاعات میشود.
- هزینه مورد نیاز برای تکمیل هر یک از مراحل (بر حسب درصدی از درآمد سرانه)
- پرداخت حداقل سرمایه (بر حسب درصدی از درآمد سرانه)
- سپرده گذاری در بانک و یا یک دفتر اسناد رسمی قبل از ثبت (و یا در یک فاصله زمانی سه ماهه)

پس از ملاحظه چارچوب روش شناسی گروه انجام کسب و کار بانک جهانی باید به تعارض دو هدفی اشاره کرد که نماگر شروع کسب و کار را به چالش کشیده است. هدف اول، تسهیل و تسریع روند شروع کسب و کار است که از طریق ساده سازی تشریفات ثبت، حذف الزام به پرداخت حداقل سرمایه، حذف یا ساده سازی فرآیندهای ثبت و حذف مجوزها و گواهی ها امکانپذیر است و تأثیر مثبت بر محیط کسب و کار، اشتغال و تولید می گذارد و هدف دوم، نظارت بر شرکتهای ثبت شده به منظور جلوگیری از ثبت شرکت های به اصطلاح صوری یا کاغذی است. این نظارت ها عمدتاً با هدف پیشگیری از جرائم و مفاسد اقتصادی انجام می گیرد و بعد از کشف بزرگترین جرم اقتصادی تاریخ کشور در سال ۱۳۹۰ که به اختلاس سه هزار میلیاردی معروف شد مورد توجه بیشتری قرار گرفته است؛ زیرا شرکت های متعدد و متنوع صوری ثبت شده، در این اختلاس نقش قابل توجهی داشتند. الزامی شدن ارائه گواهی عدم سوء پیشینه نیز در این برهه زمانی برای ثبت شرکت الزامی شد که منجر به سقوط رتبه ایران در رده بندی نماگر شروع کسب و کار گردید. به نظر میرسد در جمع این دو مطلوب، نظارت جدی برای جلوگیری از مفاسد اقتصادی بر مطلوب اول رجحان داده شده است. اما باید تأکید کرد که مرجع ثبت شرکت ها نباید تبدیل به گلوگاهی برای انجام نظارت های مرتبط با سایر دستگاهها شود و وظیفه نظارتی در خصوص وجود شرایط قانونی تشکیل و فعالیت شرکت نباید بر عهده مرجع ثبت شرکتهای قرارداده شود، بلکه نهادهای نظارتی، انتظامی و قضایی در اینخصوص باید نظارت بیشتری داشته باشند در اینصورت به نظر نمی رسد تسهیل شروع کسب و کار و حذف مراحل و مجوزهای غیر ضروری ثبت شرکت، در تعارض با نظم اقتصادی قرار گیرد.^۲

جایگاه ایران در نماگر شروع یک کسب و کار جهانی

در این بخش جایگاه ایران را در میان ۱۹۰ کشور حاضر مورد مطالعه پروژه کسب و کار و ۲۳ کشور منطقه سند چشم انداز در نماگر شروع یک کسب و کار بررسی میشود.

با توجه به داده های جمع آوری شده توسط گزارش انجام کسب و کار در سال ۲۰۱۸ راه اندازی یک شرکت در ایران نیازمند طی نه مرحله، صرف ۱۵ روز زمان و پرداخت هزینه ای معادل ۱/۴ درصد درآمد سرانه و همچنین پرداخت حداقل سرمایه ای معادل ۰ درصد درآمد سرانه است. درآمد ناخالص ملی (GNI) ۴/۶۸۳ دلار در نظر گرفته شده است.^۳

جدول ۱- وضعیت نماگر شروع کسب و کار ایران در گزارش ۲۰۱۸ بانک جهانی

تعداد مراحل	مرحله ۹
زمان (روز)	۱۵ روز
هزینه (درصدی از درآمد سرانه)	۱/۴ %
حداقل سرمایه (درصدی از درآمد سرانه)	۰ %

رتبه جهانی ایران در بین ۱۹۰ کشور در سهولت راه اندازی یک کسب و کار ۹۷ است.

^۲ - مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی/شماره مسلسل ۱۳۶۸۷

^۳ - <http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/iran#starting-a-business>

اساس نماگرهای ارائه شده برای ایران، مبتنی بر مجموعه ای از فرایندهای خاص اداری و حقوقی است که یک کارآفرین باید برای تاسیس یک شرکت جدید تکمیل کند. این فرآیندها از طریق همکاری با کارشناسان محلی ذیربط و مطالعه قوانین، مقررات و اطلاعات در دسترس عموم، درباره ورود به کسب و کار شناسایی شده است.

جدول ۲- ویژگی های شرکت ایرانی مفروض در پروژه بانک جهانی بر اساس مندرجات گزارش ۲۰۱۸^۴

نوع شرکت استاندارد بر اساس مفروضات گزارش ۲۰۱۸
شهر: تهران
چارچوب حقوقی: شرکت سهامی خاص
حداقل سرمایه مورد نیاز: ۰ ریال

جدول ۳. اطلاعات ثبت شده توسط پروژه انجام کسب و کار بانک جهانی را برای نماگر شروع یک کسب و کار در ایران نشان می دهد.

جدول ۳. کشور ایران چگونه شروع یک کسب و کار را ساده تر و یا دشوارتر کرده است؟^۵

سال	اقدامات
۲۰۱۰	ساده سازی کسب و کار استارت آپ ها از طریق سیستم ثبت الکترونیکی
۲۰۱۱	از طریق ایجاد پورتال های وب که امکان جست و جو و ذخیره نام انحصاری شرکت را برای موسسان آن فراهم می کند، شروع کسب و کار را تسهیل کرده است
۲۰۱۳	ملزم ساختن موسسان شرکت ها به اخذ عدم سوء پیشینه کیفری برای ثبت شرکت، شروع کسب و کار را در ایران دشوارتر ساخته است (در گزارش بانک جهانی، بعنوان اقدامی در جهت تضعیف وضعیت ایران درج شده است)
۲۰۱۵	شروع یک کسب و کار ساده تر با ساده کردن رزرو اسامی و مراحل ثبت شرکت

در جدول ۴ خلاصه ای از جزئیات فرآیندها به همراه زمان و هزینه مربوط به آنها آمده است. این فرآیندها آنهایی هستند که با تقاضای تاسیس یک شرکت با مفروضات استاندارد مورد استفاده پروژه انجام کسب و کار در گردآوری داده ها همخوانی دارد.

جدول ۴. جزئیات فرآیندهای شروع یک کسب و کار به همراه زمان و هزینه مربوط به آنها در کشور ایران بر اساس مندرجات گزارش ۲۰۱۸ بانک جهانی^۶

ردیف	مرحله	زمان انجام (روز)	هزینه انجام
۱	اجازه همسر جهت افتتاح کسب و کار : فقط برای زنان استفاده میشود	۱	فاقد هزینه
۲	اخذ گواهی عدم سوء پیشینه: مستند به مواد (۱۱۱) و (۱۴۷) صلاحیه قانون تجارت ۱۹۶۹. گواهی سوء پیشینه تمامی مدیران و بازرسان شرکت به منظور ثبت شرکت لازم است	۵	۵۰,۰۰۰ ریال سابقه کیفری ۱۵۰,۰۰۰ ریال واریزی به دادگستری
۳	رزرو نام منحصر بفرد برای شرکت و ثبت شرکت در اداره ثبت شرکت ها و پرداخت هزینه های ثبت:	۳	۵۲۵,۰۰۰ ریال برای ثبت نام ۴۰,۰۰۰ ریال برای جستجو و رزرو

⁴ - The World Bank, Doing Business 2018, Economy Profile: Iran, Islamic Rep, p. 6.

⁵ -The World Bank, Doing Business 2018, Economy Profile: Iran, Islamic Rep, p. 65.

⁶ - The World Bank, Doing Business 2018, Economy Profile: Iran, Islamic Rep, p. 8-10

ردیف	مرحله	زمان انجام (روز)	هزینه انجام
۴	درج اطلاعیه ثبت شرکت در روزنامه رسمی و روزنامه کثیرالانتشار منتخب	۱	۱۶۰,۰۰۰ ریال برای روزنامه رسمی ۲۴۰,۰۰۰ ریال برای روزنامه کثیرالانتشار
۵	اعلام شروع فعالیت به سازمان امور مالیاتی	۱	فاقد هزینه
۶	ثبت نام برای مالیات بر ارزش افزوده	۲	فاقد هزینه
۷	اخذ دفاتر لاک و مهر شده حسابداری	۱	۱۰۰,۰۰۰ ریال
۸	پرداخت حق تمبر گواهی سهام		۰/۰۵ درصد ارزش اسمی سرمایه سهام پذیره نویسی شده
۹	ثبت نام کارگران در نظام تامین اجتماعی	۱	بدون هزینه

عملکرد ایران در این نماگر با نوسانات متعددی روبرو بوده است ضروری است که با توجه به کاهش ۵۵ رتبه ای نسبت به سال ۱۳۸۹ که بهترین رتبه کشور در سال های اخیر در این نماگر بوده و پیشی گرفتن بسیاری از کشورها از ایران ضمن بررسی چالش های موجود، راهکارهایی متناسب با قوانین، مقررات و امکانات سخت افزاری و نرم افزاری ارائه شود. جدول ۵ روند کلی این تغییرات را نشان می دهد.

جدول ۵. روند زمانی تغییرات جایگاه شاخص شروع کسب و کار ایران در رده بندی جهانی^۷

رتبه در نماگر شروع کسب و کار	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸
رتبه در نماگر شروع کسب و کار	۹۶	۴۸	۴۲	۵۳	۸۷	۱۰۷	۷۰	۸۲	۹۷	۱۰۲	۹۷
تعداد کشورهای مورد بررسی	۱۸۱	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۵	۱۸۹	۱۸۹	۱۸۹	۱۸۹	۱۹۰	۱۹۰

جایگاه ایران در میان کشورهای منطقه سند چشم انداز:

در پایان این بخش به بررسی جایگاه ایران در نماگر شروع یک کسب و کار در مقایسه با سایر کشورهای منطقه سند چشم انداز پرداخته میشود. بر اساس سند چشم انداز ۱۴۰۴ " .. کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاور میانه و کشورهای همسایه) ...» کشورهای عضو سند چشم انداز و رقبای ایران در منطقه محسوب میشوند. براساس تعریف مذکور، استنباط میشود که کشورهای زیر براساس سند مذکور به عنوان کشورهای منطقه چشم انداز ۱۴۰۴ باید مورد توجه و پایش قرار گیرند؛ آذربایجان، اردن، ارمنستان، عربستان سعودی، قطر، ازبکستان، ایران، ترکمنستان، عمان، کویت، بحرین، ترکیه، گرجستان، افغانستان، پاکستان، سوریه، قرقیزستان، لبنان، امارات متحده عربی، تاجیکستان، عراق، قزاقستان و یمن.

جدول ۶ بررسی تطبیقی وضعیت نماگر شروع یک کسب و کار در کشورهای منطقه سند چشم انداز در

گزارش انجام کتاب و کار بانک جهانی در سال ۲۰۱۸

رتبه در منطقه	کشور	رتبه در بین الملل		مراحل		زمان		هزینه ها	حداقل سرمایه
		مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن		
۱	گرجستان	۴	۴	۲	۲	۲	۲	۲/۵	۰
۲	ازبکستان	۱۱	۱۱	۳	۳	۵	۵	۳/۱	۰
۳	ارمنستان	۱۵	۱۵	۴	۴	۴/۵	۴/۵	۰/۹	۰
۴	آذربایجان	۱۸	۱۸	۴	۴	۴/۵	۴/۵	۱/۸	۰
۵	قرقیزستان	۲۹	۲۹	۴	۴	۱۰	۱۰	۲/۱	۰
۶	عمان	۳۱	۳۱	۴	۵	۶	۷	۴/۰	۰

⁷ - The World Bank, Doing Business 2008- 2018, Economy Profile: Iran, Islamic Rep

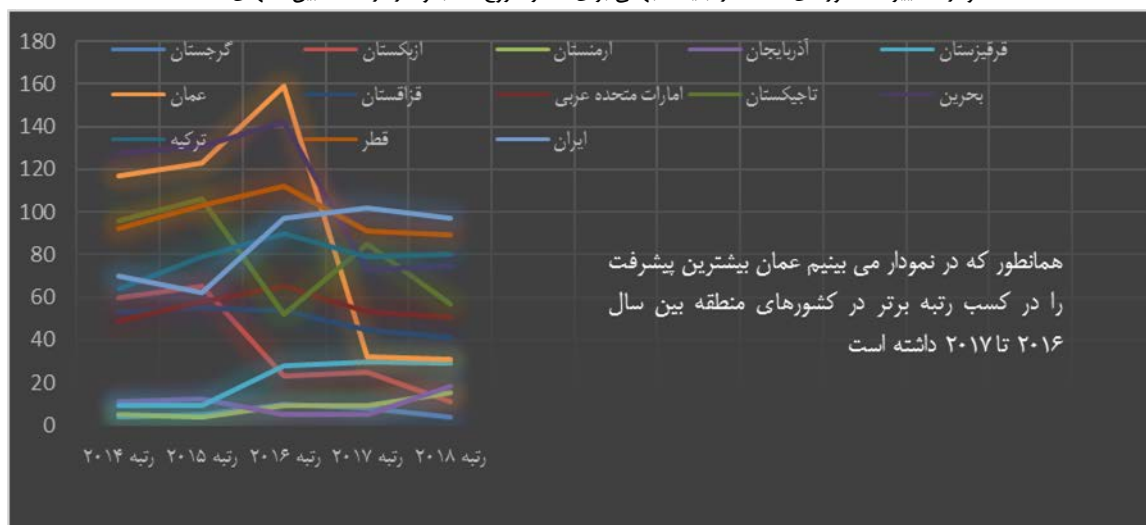
۰	۰/۳	۹	۹	۵	۵	۴۱	قزاقستان	۷
۰	۱۳/۴	۹	۸	۵	۴	۵۱	امارات متحده عربی	۸
۰	۱۹/۳	۱۱	۱۱	۴	۴	۵۷	تاجیکستان	۹
۲/۹	۱/۰	۱۰	۹	۸	۷	۷۵	بحرین	۱۰
۷/۸	۱۲/۸	۶/۵	۶/۵	۷	۷	۸۰	ترکیه	۱۱
۰	۶/۷	۹/۵	۸/۵	۹	۸	۸۹	قطر	۱۲
۰	۱/۴	۱۵/۵	۱۴/۵	۹	۸	۹۷	ایران	۱۳
۰/۱	۲۴/۲	۱۳	۱۲	۸	۷	۱۰۵	اردن	۱۴
۰	۸۲/۳	۸	۷	۴	۳	۱۰۷	افغانستان	۱۵
۸۴/۰	۷/۹	۱۶	۱۵	۸	۷	۱۳۳	سوریه	۱۶
۰	۶/۸	۱۹	۱۷	۱۲	۱۰	۱۳۵	عربستان سعودی	۱۷
۰	۷/۶	۱۷/۵	۱۷/۵	۱۲	۱۲	۱۴۲	پاکستان	۱۸
۴۲/۳	۴۲/۰	۱۵	۱۵	۸	۸	۱۴۳	لبنان	۱۹
۸/۵	۱/۷	۳۹	۳۸	۱۰	۹	۱۴۹	کویت	۲۰
۱۸/۵	۴۳/۳	۲۷	۲۶	۹	۸	۱۵۴	عراق	۲۱
۰	۷۳/۵	۴۱	۴۰	۷	۶	۱۶۳	یمن	۲۲
							ترکمنستان	۲۳

ترکمنستان در میان ۱۹۰ کشور گزارش کسب و کار بانک جهانی نیست

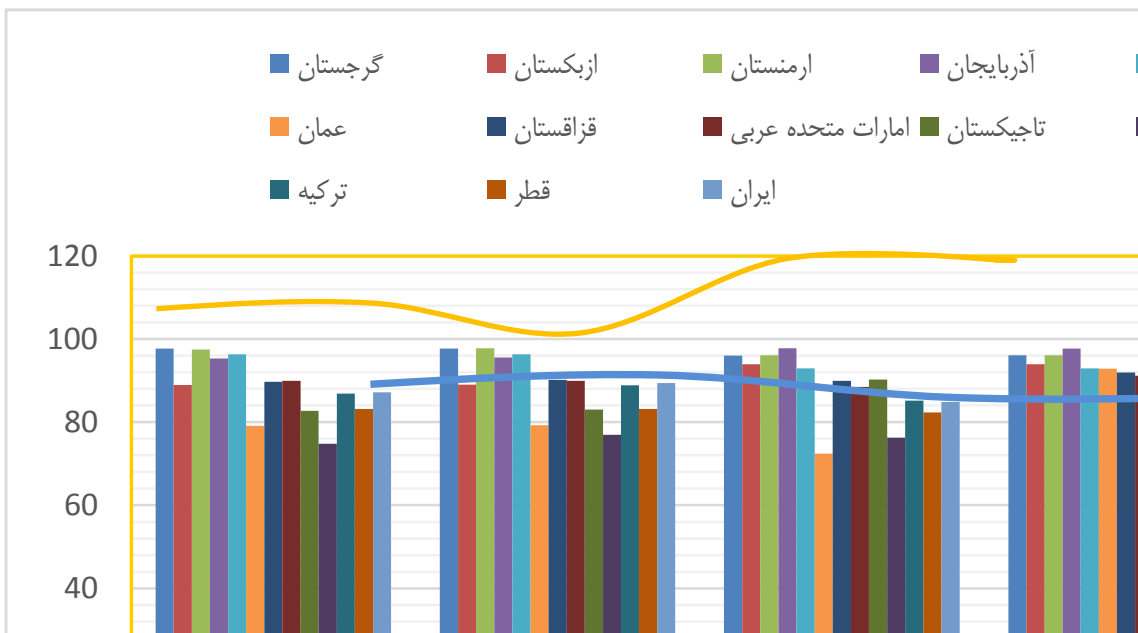
تحلیل جدول ۵ نشان می دهد کشور ایران رتبه ۱۳ را بین کشورهای منطقه در سند چشم انداز کسب نموده که با وجود جایگاه ۴ جهانی در این جدول که متعلق به کشور گرجستان است نشان می دهد ضرورت توجه ویژه به بهبود نماگر شروع کسب و کار به خصوص کاهش زمان، مراحل و هزینه های ثبت شرکت که تاثیر اساسی بر این نماگر دارد بسیار لازم است.

برای ارائه تحلیل جامعتر تغییرات موقعیت ایران را در بین کشورهای منطقه از نظر جایگاه و فاصله از شاخص پیشرو در ابعاد جهانی بین سالهای ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸، مورد بررسی قرار می دهیم.

نمودار ۱. تغییرات کشورهای منطقه در جایگاه جهانی برای نماگر شروع کسب و کار در فاصله بین سالهای ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸

نمودار ۲. تغییرات کشورهای منطقه در فاصله از شاخص پیشروی جهانی برای نماگر شروع کسب و کار در فاصله بین سالهای ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸

نتیجه تحلیل نمودارهای بالا نشان می دهد کشور عمان بیشترین تغییرات را در بهبود شرایط شروع کسب و کار در بین کشورهای منطقه ایجاد نموده است و در کنار گرجستان که بالاترین جایگاه را در حال حاضر در کشورهای سند چشم انداز کسب نموده کشور عمان هم نمونه مناسبی برای بررسی اقدامات صورت داده برای کسب این موفقیت هاست.

کشور نیوزلند

کشور نیوزلند در نماگر شروع یک کسب و کار جایگاه اول در میان ۱۹۰ کشور را از آن خود کرده است. ثبت شرکت برای متقاضیان ثبت در این کشور، تنها یک مرحله دارد و آن درخواست ثبت به صورت آنلاین از سازمان ثبت شرکتها^۸ در این کشور است. در توضیحات پروژه کسب و کار بانک جهانی مقرر شده است: برای رزرو نام شرکت به صورت آنلاین متقاضی به وب سایت اداره ثبت شرکت های کشور نیوزلند مراجعه میکند. نام رزرو شده برای ثبت به مدت ۲۰ روز کاری اعتبار خواهد داشت. سپس متقاضی میتواند به صورت آنلاین بار دیگر به وب سایت مذکور مراجعه کرده و با پر کردن فرمها که در بر دارنده اموری مانند نام سهامداران مدیران و آدرسهای شرکت می باشد و پرداخت مبلغ ثبت به وسیله کارت اقدام کند. زمانی که تقاضانامه ها تکمیل شد، مؤسسان به وسیله ایمیل اطلاعیه ای را به همراه فرمهای رضایت مدیران و سهامداران دریافت خواهند کرد که به وسیله مرکز ثبت شرکتها تدارک دیده شده است. متقاضیان سپس باید فرم رضایت مدیران و سهامداران را به وسیله فکس ظرف ۲۰ روز کاری ارسال نمایند بعد از آن تقاضا منقضی و از درجه اعتبار ساقط میشود. گواهی ثبت بعد از اینکه آخرین فرم پذیرش پذیرفته شد ظرف چند دقیقه ایمیل میشود. علاوه بر این باید حداقل یک سهم، حداقل یک سهامدار، حداقل یک مدیر، یک دفتر ثبت شده و یک آدرس داشته باشد. یک شرکت قانونی نیازی به داشتن اساسنامه ندارد. اگر شرکت اساسنامه داشته باشد، معمولاً زمان ایجاد، شخصیت حقوقی برای شرکت ثبت میشود.

ثبت شرکت در کشور گرجستان^۹:

در کشور گرجستان نیز که در منطقه سند چشم انداز جایگاه اول را در نماگر شروع یک کسب و کار در اختیار دارد، ثبت شرکت در دو مرحله که هر کدام دو روز به طول میانجامد، انجام می شود.

^۸ - www.business.govt.az/companies

^۹ - <http://www.eghtesadnews.com/168864>

مرحله ۱- ثبت در سامانه: اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی در حال حاضر میتوانند رزرو نام، ثبت کسب و کار خود را در یک محل و در لحظه دریافت کنند. قانون محدودیت زمانی انجام این پروسه ۱ روز است بر حسب مقررات این کشور تنها زمانی یک تقاضا رد خواهد شد که مقام قانونی اسناد را ناقص یا غلط تشخیص دهد.

مرحله ۲- تقاضای دریافت شناسه مالیاتی در راستای قانون مالیات بر ارزش افزوده که زمان لازم برای آنهم ۱ روز در نظر گرفته شده است.

کشور عمان

کشور عمان در نماگر شروع یک کسب و کار جایگاه ۳۱ در میان ۱۹۰ کشور و رتبه ۶ را در بین کشورهای منطقه از آن خود کرده است. ثبت شرکت برای متقاضیان در این کشور، ۵ مرحله دارد و شامل مجوز لازم برای داشتن فعالیت حقوقی از طرف همسر برای متقاضیان زن با احتساب ۱ روز، ثبت نام در سامانه و ثبت مدارک لازم با احتساب ۳ روز، ثبت نام در اداره دارایی و مالیات با احتساب ۱ روز، ثبت نام در اداره کار و تامین اجتماعی با احتساب ۱ روز و در نهایت ابطال تمبر و مهر و موم نمودن دفاتر با احتساب زمان لازم معادل ۲ روز می باشد.

بر اساس گزارش بانک جهانی در بازنگری ۲۰۱۸ کشور عمان اقدامات اصلاحی ذیل را در راستای بهبود، در نماگر شروع کسب و کار به انجام رسانیده است.

۲۰۱۷- حذف پرداخت حداقل سرمایه و سهولت ثبت نام

۲۰۱۲- انجام سیستم آنلاین برای ثبت نام و کاهش زمان لازم از ۷ به ۳ روز

اما نکته مهم در رشد سریع عمان در کسب عنوان برتر استفاده از طرحی شبیه پنجره واحد است که بطور مثال در مرحله ۲ نمایندگان وزارت صنایع و بازرگانی، مدیریت بحران، پلیس سلطنتی عمان، شهرداری مسقط، اتاق بازرگانی، وزارت امور خارجه، محیط زیست و منابع آب و وزارت رفاه و تامین اجتماعی با حضور در یک پایگاه مرکزی روند ثبت نام را تسهیل میکنند.^{۱۰}

راهکارها و پیشنهادها :

با توجه به تجربیات کشورهای منطقه سند چشم انداز و همچنین با عنایت به جایگاه مطلوب کشور بر اساس فاصله از شاخص پیشرو، راهکارها و همچنین پیشنهادات زیر به منظور ارتقای جایگاه ایران به رتبه یک منطقه سند چشم انداز ارائه میشود. این پیشنهادات بر چند محور استوار است. محور اول تمرکز فعالیت های مرتبط با ثبت شرکت در سازمان اسناد و املاک کشور (اداره کل ثبت شرکتها و مؤسسات غیر تجاری) به عنوان مرکز جامع خدمات ثبت شخص حقوقی در کشور شناخته میشود. در این چارچوب جایگاه سایر دستگاههای ذیربط تضعیف نخواهد شد، بلکه به عنوان دستگاههای فرعی در فرآیند ثبت نه تنها بیشتر از گذشته نظارت خواهند داشت، بلکه از اطلاعات دقیقتری نیز برخوردار خواهند بود.

محور دوم توجه به این نکته است که یکی از مهمترین دلایلی که باعث طولانی شدن فرآیند ثبت شخص حقوقی شده گلوگاه قرار دادن یا فرض کردن مرجع ثبت شرکتها برای انجام نظارتها مرتبط با سایر دستگاه هاست

محور دیگر عدم تنقیح قوانین و برقراری اتصال درست بین مفاد قوانین وضع شده در ۸۰ سال گذشته با قوانین پایه ای و اساسی ثبت اشخاص حقوقی است. علاوه بر این با توجه به اینکه آنچه باعث تفاوت رتبه کشورها در نماگر شروع کسب و کار میشود، رویه ها و ترتیبات شکلی ثبت شرکت است و نه تفاوت در مقررات ماهوی، توجه به تجربیات سایر کشورها میتواند سیاستگذاران را در کشور ما برای پیمودن مسیر بهبود این نماگر یاری کند. براساس گزارش بانک جهانی برجسته ترین جنبه های اصلاحی در حوزه تسهیل فرآیند اداری ثبت شخص حقوقی در دنیا عبارتند از: ساده سازی تشریفات ثبت، حذف الزام به پرداخت حداقل سرمایه، ایجاد مراکز خدمات جامع، حذف یا ساده سازی فرآیندهای ثبت و راه اندازی یا بهسازی ارائه خدمات به صورت اینترنتی. در بین جنبه های اصلاحی یاد شده ساده سازی تشریفات ثبت متداول ترین شکل اصلاح وضعیت موجود بوده است. ساده سازی به معنای استفاده از فنونی است که به عنوان « بوروکراسی زدایی » معروف شده است (دسوتو، ۲۰۰۸: ۱۳۹۲). در این راستا موارد ذیل تحت عنوان راهکارهای پیشنهادی ارائه می گردد.

۱. اصلاح یا لغو بخشنامه «شرایط مدیریت در شرکت های تجاری» ابلاغ شده در آذرماه ۱۳۹۰ و بخشنامه ۴۶۴۷۲/۹۲ مورخ ۱۳۹۲/۳/۱۲ راجع به اعلام مدارک و مستندات لازم برای ثبت تأسیس شرکتها و مؤسسات غیر تجاری به منظور ایجاد یک رویه واحد که براساس آنها یک مرحله مراجعه به دفاتر پلیس ۱۱۰ و اخذ گواهی عدم سوء پیشینه به مراحل و اسناد قبلی افزوده شد. در صورت برقراری ارتباط سامانه های بین سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و اداره سجل کیفری (که هر دو زیر مجموعه قوه قضائیه هستند) ضمن در نظر گرفتن ملاحظات قانونی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، این مرحله بدون الزام متقاضی به مراجعه به نهادهای بیرونی حذف خواهد شد. با این اقدام یک مرحله و ۵ روز از مراحل فعلی کاسته خواهد شد.

۲. فراهم شدن امکان ثبت اطلاعات کارگاه و کارکنان در سازمان تأمین اجتماعی بدون نیاز به مراجعه حضوری از طریق ارسال اطلاعات به صورت اینترنتی: در حال حاضر کارفرمایان در کارگاههای مشمول قانون باید ظرف مدت ۱۵ روز از تاریخ تأسیس به منظور بیمه کردن کارکنان خود به نزدیک ترین شعبه تأمین اجتماعی واقع در

¹⁰ - The World Bank, Doing Business 2018, Economy Profile: Oman

محدوده عملکرد کارگاه مراجعه کنند و مدرکی را که نشانگر کارفرما بودن آنها می باشد، به شعبه تحویل داده و کد کارگاه دریافت نمایند. به هنگام تحویل اولین لیست، باید اصل و تصویر شناسنامه تمام کارکنان کارگاه به واحد نام نویسی شعبه ارائه شود و ضمن دریافت شماره بیمه، این شماره در لیست ماهیانه در مقابل نام افراد درج شود تا بیمه شدگان بتوانند از خدمات بیمه استفاده کنند. شعبه تامین اجتماعی، پس از شناسایی کارگاه و تعداد کارگران شاغل در آن، پرونده کارگاه را تشکیل داده و شماره کارگاه را به آن اختصاص خواهد داد. در اینصورت یک مرحله از مراحل فعلی کاسته خواهد شد.

۳. اجرای کامل فرآیند ثبت شخص حقوقی بر پایه امضای الکترونیکی برای تحقق این امر لازم است که زمینه هماهنگی همه دستگاهها و استفاده عمومی فراهم شود. در این راستا، تعریف کد مشترک اشخاص حقیقی و حقوقی بین همه دستگاهها ضروری بوده به گونه ای که تعهدات و توافقات حقوقی دو یا چندجانبه قابلیت اجرا داشته باشند. با تحقق این امر، مرحله ارسال پستی مدارک، هزینه ها و زمان آن از نماگر شروع کسب و کار حذف خواهد شد. مبانی قانونی لازم برای رسیدن به این هدف فراهم است.^{۱۱}

نتیجه گیری:

در برخی کشورها مراحل ثبت شرکت تنها در دو روز و بدون مراجعه حضوری به هیچ محلی انجام میشود. زیرساختهای قانونی و عملی چنین امری در کشور ما نیز فراهم است، اما نیاز به عزم جدی و زمان لازم برای اجرایی شدن دارند. هرچند اصلاح و به روز کردن قانون ثبت شرکتها و توجه به بهبود نماگر شروع کسب و کار در لایحه تجارت میتواند بر بهبود این نماگر مؤثر واقع شود، اما عمدتاً بهبود آن به اصلاح رویه ها و الکترونیکی کردن مراحل ارتباط پیدا میکند که در حوزه اقدامات اجرایی قرار میگیرند و نیاز به تغییر، اصلاح و تصویب قوانین ندارند. در حوزه قانونگذاری نیز می توان پیشنهاد بازنگری در قانون ثبت شرکتها، با توجه به تأکید قانون تجارت الکترونیکی و قانون برنامه پنجم توسعه بر حذف اسناد کاغذی، استفاده از امضای دیجیتال و... را عنوان کرد. با توجه به تلاش گسترده کشورها برای تسهیل فرآیند شروع کسب و کار، انجام اقدامات ذیل باید با در نظر گرفتن اهمیت زمان انجام گیرد.

- تمرکز فعالیت های مرتبط با ثبت شرکت در سازمان اسناد و املاک کشور (اداره کل ثبت شرکت ها و مؤسسات غیر تجاری) به عنوان مرکز جامع خدمات ثبت شخص حقوقی در کشور

- گلوگاه قرار ندادن مرجع ثبت شرکتها برای انجام نظارت های مرتبط با سایر دستگاه ها

- تنقیح قوانین و برقراری اتصال درست بین مفاد قوانین وضع شده در ۸۰ سال گذشته با قوانین پایه ای و اساسی ثبت اشخاص حقوقی به خصوص با رویکرد حذف تشریفات کاغذی و توسعه رویه های الکترونیکی

- استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو و بومی کردن آنها بر اساس گزارش بانک جهانی برجسته ترین جنبه های اصلاحی در حوزه تسهیل فرآیند اداری ثبت شخص حقوقی در دنیا عبارتند از: ساده سازی تشریفات ثبت، ایجاد مراکز خدمات جامع، حذف یا ساده سازی فرآیندهای ثبت و راه اندازی یا بهسازی ارائه خدمات به صورت اینترنتی بدین ترتیب میتوان امیدوار بود که جایگاه ایران در نماگر شروع یک کسب و کار بیش از پیش بهبود یابد و به جایگاه شایسته خود در میان کشورهای سند چشم انداز برسد.

¹¹ - <http://sherkat.ssaa.ir/Default.aspx?tabid=2461>

منابع:

- ۱ - اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران (۱۳۹۶)، مروری بر گزارش سهولت کسب و کار بانک جهانی، معاونت بررسی های اقتصادی
- ۲ - ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه (۱۳۹۳)، جایگاه ایران در شاخص سهولت کسب و کار سال ۲۰۱۴ میلادی، شماره ۱۷۲
- ۳ - مرکز پژوهشهای مجلس (۱۳۹۳)، مروری بر گزارش سهولت کسب و کار بانک جهانی، معاونت بررسی های اقتصادی، شماره مسلسل ۱۳۶۸۷

1. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 Economy Profile: Iran, Islamic Rep., Available at www.doingbusiness.org
2. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: Jordan, Available at www.doingbusiness.org
3. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: Armenia, Available at www.doingbusiness.org
4. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: Uzbekistan, Available at www.doingbusiness.org
5. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: United Arab Emirates, Available at www.doingbusiness.org
6. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: Azerbaijan, Available at www.doingbusiness.org
7. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: Bahrain, Available at www.doingbusiness.org
8. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: Tajikistan, Available at www.doingbusiness.org
9. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: Turkey, Available at www.doingbusiness.org
10. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: Iraq, Available at www.doingbusiness.org
11. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: Oman, Available at www.doingbusiness.org
12. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: Kyrgyz Republic., Available at www.doingbusiness.org
13. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: Kazakhstan., Available at www.doingbusiness.org
14. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: Qatar, Available at www.doingbusiness.org
15. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2015, 2017, 2018 Economy Profile: Georgia, Available at www.doingbusiness.org
16. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: Kuwait, Available at www.doingbusiness.org
17. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: Lebanon, Available at www.doingbusiness.org
18. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: Pakistan, Available at www.doingbusiness.org
19. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: Saudi Arabia, Available at www.doingbusiness.org
20. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: Syrian Arab Rep, Available at www.doingbusiness.org
21. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: West Bank and Gaza, Available at www.doingbusiness.org
22. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: Yeman, Available at www.doingbusiness.org
23. The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank, Doing Business 2018 Economy Profile: Afghanistan, Available at www.doingbusiness.org